

Korpus jako zdroj dat při výzkumu flexe

1. V dativu singuláru mají feminina typu žena koncovku *-e* realizovanou jako [eě], kdežto feminina typu růže mají v dativu singuláru (stejně jako feminina typu *píseň, kost*) koncovku *-i*. Vzpomenete si na nějakou výjimku z tohoto pravidla? Svůj jazykový cit ověřte v korpusu a popište, jak byste doklady výjimky z tohoto pravidla hledali v korpusu.

Slovně: Hledáme feminina, která se a) skloňují podle typu žena (lemma končí na *a*) a b) nemají v dativu a lokálu sg. uvedené zakončení.

2. Neutra typu město mají v lokálu singuláru koncovku koncovku *-e* realizovanou jako [eě], ale mohou mít i koncovku *-u*. Formulujte dotaz v jazyce cql tak, abyste získali seznam lemmat substantiv, která mají koncovku *-u*.

Slovně: Hledáme neutra, která se a) skloňují podle typu město (lemma končí na *o*) a b) mají v lokálu sg. uvedené zakončení.

3. V instrumentálu plurálu mají koncovku *-mi* substantiva skloňovaná podle typu kost. Koncovku *-mi* (tedy nikoli *-ami, -emi, -ěmi, -ími, -ými*) mají také substantiva, která se nesklonují podle typu kost. Vzpomenete si na nějaké? Jak je najdete v korpusu?

Slovně: Hledáme tvary instr. pl., které a) končí na *mi*, b) před nímž nepředchází [aeěíý] a c) nejde o feminina.

4. Někdy je složité určit u substantiv, která jsou pluralia tantum, rod (mohou být jak maskulina neživotná, tak feminina). Jak byste získali z korpusu informaci o tom, zda některý rod převažuje u pl. tantum, jejichž lemma končí na *y*?

Slovně: Hledáme a) lemmata substantiv maskulin neživotných a feminin, která b) končí na *y*.

5. Některá substantiva neživotná mohou mít v jistých kontextech koncovky běžné u substantiv žitvých:

(Zelení hájové bejvaly ste vždy moje

bejvaly ste mýho srdce potěšení.

Nýnčko už, dávnej čas, neslyším ptactva hlas

Na obloze se ukázal smutný čas.)

Jak byste našli podobné příklady v korpusu?

Slovně: Hledáme a) substantiva maskulin neživotných, která b) končí na *ové*, a to v c) nom. pl..

6. Substantivum *husa* může mít v genitivu plurálu kromě koncovky podle typu *žena* i starší a řidší koncovku podle typu *růže*. Bohužel je tvar *husí* homonymní s tvary adjektiva, které vzniklo konverzí od uvedeného substantiva. Pokuste se vymyslet postup, který by pomohl odstranit nevhodná homonyma za předpokladu, že automatická analýza jednoznačně desambiguje tvar *husí* jako adjektivum.

Slovně: Hledáme tvar *husí*. Podíváme se, zda je doložen lemmatizován lemmatem *husa* interpretovaným jako gen. pl. Pokud žádný doklad nenajdeme, Je třeba zapojit kontext, který by umožnil hledanou interpretaci. Genitiv pl. je pádem numerativu (*několik hus/husí*), před tvarem interpretovatelným jako genitiv může stát prepozice pojící se s genitivem, může být rozvíjen jménem v genitivu. V kontextu lze filtrovat pád (case). Podmínka není dostačující. Dále můžeme omezit pravý kontext tak, aby nenásledovalo jméno (adjektivní tvar *husí* by měl rozvíjet substantivum). Ani tato podmínka není dostačující. Přesto lze hledané případy najít.

7. Adjektiva na *ův/in* (tzv. subjektivě posesivní) mají některé tvary jmenné (shodné s flexí substantiv vzorů *pán, žena, město*) a některé adjektivní (shodné s tvary typu *mladý*). Adjektivní tvary mohou existovat jako variantní vedle tvarů jmenných, např. ... Na **mámině** chalupě je nám všem báječně že na **máminý** chalupě je to super ...

Jak byste hledali doklady variantních složených/dlouhých/adjektivních tvarů posesiv *maminčin, babiččin, tatínkův, sestřin, bratrův* v korpusu?

Úkol:

Najdi v korpusu substantiva, která označující živé bytosti a přitom mají v nominativu plurálu tvary podle vzorů jmen neživotných (nekončí na -i,-ové,-é, ale na -y, -e).

Končí-li substantivum skloňované podle vzoru *kost* na *d', t'*, pak může, ale nemusí docházet v instrumentálu plurálu k alternaci *d'/d, t'/t*. Najdi v korpusu doklady na +/- alternace.

U substantiv, která mají lemma zakončené na *v* a skloňují se podle vzoru *píseň*, zpravidla nedochází k alternaci (jotaci) *v* (v grafické podobě se po *v* píše *e* a nikoli *ě*, viz např. *láhve, krve, mrkve, ...*). Najdi v korpusu slova, která se chovají jinak (u kterých k alternaci dochází).

Slovesa vzoru *brát* a *mazat* se liší pouze tím, že slovesa typu *mazat* mají alternaci kořenové finály ve tvarech indikativu přezentu a imperativu. Alternace se týká hlásek *h,k,n,r,s,z* a skupiny *sl*. Jak budeš hledat v korpusu slovesa typu *mazat*?

U některých adjektiv lze vydělit sufix *k(y)*, což je patrné zejména na příbuzných slovech, v nichž se opakuje lexikální morf bez sufixu *k*. Tato adjektiva tvoří tvary II. a III. stupně od kořene bez afixu *k* (od redukováného kmene) sufixem *ší*. Např. k adjektivu *sladký* existuje sloveso *slad-i(t)* a II. III. stupeň se komparativ/superlativ je *(nej)slad-š(i)*, i k adjektivu *měkký* najdeme příbuzné slovo, v němž se opakuje morf *měk* (*měk-nou-t*), nicméně II./III. stupeň se tvoří od rozšířeného kmene (stejně jako I. stupeň) je *(nej)měkčí*, kde *č* vzniká alternací z *k* a II. III. stupeň se tvoří konverzí ke vzoru *jarní*.

Jak bys hledal další doklady tvoření komparativu a superlativu od redukováného kmene v korpusu?